
Antep Savunması ve Türk Polisinin Antep Savunmasındaki Faaliyetleri

Ali Hakan SEÇKİNLER*

Özet

Osmanlı Devleti'nde modern anlamda bir polis teşkilatı kurulmadan önce iç güvenlik yeniçeriler, voyvodalar, aşiretler gibi çok çeşitli birimlerle sağlanmaktaydı. Yeniçerilerin 1826 yılında kaldırılmasından sonra iç güvenliğin sağlanması ihtiyacını karşılamak için çeşitli çalışmalar yapılmış ve 10 Nisan 1845 tarihinde Türk Polis Teşkilatı kurulmuştur. Türk Polis Teşkilatı kurulduktan sonra Antep'te iç güvenliği genel anlamda polis sağlamaya başlamıştır; ancak Birinci Dünya Savaşının başlaması ile birlikte ordunun ihtiyacı sebebiyle birçok polis cepheye giderek savaşa da katılmıştır. Savaşın bitiminde, 30 Ekim 1918 tarihinde Osmanlı Devleti ile İtilaf Devletleri arasında Mondros Mütarekesi imzalanmıştır. Mondros Mütarekesi'nin 7. Maddesini gerekçe gösteren İngiltere, Antep'i 15 Ocak 1919 tarihinde işgal etmiştir. 15 Eylül 1919 tarihinde imzalanan Suriye İtilafnamesi ile İngiltere ve Fransa anlaşmaya varmıştır. İngiltere, Suriye İtilafnamesine göre 29 Ekim 1919'da Güney bölgesini ve Antep'i Fransız işgaline terk etmiştir. Antep halkı Fransızların işgaline karşı dünya tarihinin ve Milli Mücadelemizin en önemli şehir savunmalarından birini gerçekleştirmiştir. Ayrıca Antep'te görevli polisler de bu mücadeleye katılarak büyük başarılar göstermişlerdir. Bu makalede, Antep savunması ve Antep savunmasındaki Türk polislerinin faaliyetleri anlatılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Antep, Türk Polisi, Savunma, Milli Mücadele

Abstract

The Antep Defense and the Activities of the Turkish Police in the Antep Defense

Prior to the establishment of the modern police force in the Ottoman Empire, internal security was provided by various units, such as Janissaries, voivodeships and tribes. After the abolition of the Janissaries in 1826, various works were carried out to meet the need for internal security, and on 10 April 1845, Turkish police organization was established. After the establishment of the Turkish police organization, the police began to provide internal security in Antep in general. However, with the outbreak of the World War I, many police officers fought at the front due to newly emerging need of the army, as well. At the end of the war, the Armistice of Mudros was signed between the Ottoman Empire and the allied states on 30 October 1918. England, citing the 7th article of the Armistice of Mondros, occupied Antep on January 15 1919. Britain and France reached an agreement with the Treaty on Syria, signed on 15 September 1919. According to the Syrian charter, Britain left the Southern Region and Antep for the French occupation on 29 October 1919. The people of Antep carried out one of the most important city defenses in the history of the world and national struggle against the invasion of the French. In addition, police officers in Antep showed great success by participating in this struggle. In this article, the defense of Antep and the activities of Turkish police officers in the defense of Antep will be explained.

Keywords: Antep, Turkish Police, Defense, National Struggle

---

* Gaziantep Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Güvenlik Stratejileri ve Yönetimi Anabilim Dalı, e-mail: alihakan_tarih@hotmail.com

Giriş

Modern anlamda polis teşkilatı kurulmadan önce Antep'te asayiş birçok yöntemle sağlanıyordu. Kurumsal hâle gelen bir yapı henüz oluşmamış durumdaydı. Osmanlı Devleti döneminde şehir güvenliği yıllarca yeniçeriler tarafından sağlanmaya çalışılıyordu; ancak yeniçerilerin ortaya çıkardığı sebeplerden dolayı bu sistem de bozulmaya başlamıştı. Yeniçerilerin tutumları dolayısı ile Antep'ten payitahta pek çok şikâyet iletilmekteydi. Şikâyetler artınca taşradaki idareden önlem alınması istenmişti. Yeniçerilerin Antep'te etkinliğini yitirmeye başlaması ile birlikte şehir güvenliği sağlama görevi voyvodalara geçmişti. Merkezi hükümetin Antep üzerinde etkisinin azalması ile birlikte Voyvodalar da keyfi davranmaya başlamıştı. Şehrin güvenliği konusunda mülki idarenin durumuna göre Sancakbeyleri de sorumluluk alabiliyorlardı.¹

Yeniçeri ocağının, yeniliklere karşı durmaları, siyaset yapmaya çalışmaları, kendi istekleri dışında bir durum olduğunda isyana kalkışmaları sebepleri ile 1826 yılında Yeniçeri Ocağı kaldırıldı. 10 Nisan 1845 tarihinde ise askeri kurum dışında gerçek anlamda kurumsal bir yapı olarak Türk Polis Teşkilatı kuruldu.²

Polis Teşkilatının kurulmasından sonra Antep'te şehir güvenliği genellikle polis ve zaptiye teşkilatı tarafından sağlanmaya başlamıştı. Bunların dışında kalan askeri birlikler ise sancağın tümünün güvenliğinden sorumlu hâle geldiler. Güvenlik ihtiyacının arttığı durumlarda ise Redif Taburları'ndan takviye sağlanmaktaydı. Ayrıca, bazı aşiretler de Anteplilerin güvenliğini sağlamak adına görevlendirilmekteydiler. Aşiret reislerine ise görevleri karşılığında ücret ödeniyordu; fakat birçok güvenlik teşkilatı bulunmasına karşılık bu teşkilatların görev alanlarının belirgin olmaması dolayısıyla polis teşkilatı ön planda idi.³

19. yüzyılın ilk yıllarında İngiltere, Mısır üzerinde kontrolü ele alma çabasına girişmişti. Fransa ise Kuzeybatı Afrika ile Suriye bölgesinde nüfuz alanı oluşturmak istiyordu. Suriye, Irak, Arabistan, Anadolu ve Mısır arasında bir köprü vaziyeti oluşturduğundan İngilizler ve Fransızlar bu bölge üzerinde nüfuz çatışmasına hazırlanıyordu.⁴

İngiltere, I. Dünya Savaşı sırasında oluşabilecek tehlikeleri göz önüne alarak Fransa'nın Güney Anadolu ve Suriye'deki taleplerini kabul etmek mecburiyetinde kaldı. Petersburg'da 9-16 Mayıs 1916 tarihlerinde gizli olarak imzalanan Sykes-Picot Antlaşması'na göre, Musul, Maraş, Urfa, Antep bölgeleri ile Suriye'nin bir kısmı Fransızlara, Mezopotamya ve Bağdat'ın da İngilizlerin kontrolüne bırakılması kararlaştırılmıştı.⁵

¹ Muzaffer Orhan, Mustafa Arslan, "1889-1920 Arası Antep Polis Teşkilatının Genel Durumu", Uluslararası Gaziantep Tarihi Sempozyumu Milli Mücadele Döneminde Gaziantep, Gaziantep, 2017, s.914-915.

² Gökhan Karayünlü, *Cumhuriyet Dönemi Türk Polis Teşkilatı*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Batman Üniversitesi, 2012, Batman, s.2-3.

³ Orhan, Arslan, a.e., s.915.

⁴ Zekai Güner, "Antep Savunması ve Şefik Özdemir Bey'in Faaliyetleri", *ZKÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, C.3, S.6, Ocak 2007, s.50.

⁵ Güner, a.e., s.50.

Dört yıl süren savaş sonunda Osmanlı Devleti, 30 Ekim 1918 tarihinde Mondros Mütarekesi'ni imzaladı. Bu mütarekenin 7. maddesi gerekçe gösterilerek Anadolu toprakları işgal edilmeye başlanmıştı.⁶

Birinci Dünya Savaşı sırasında güney bölgesi işgale uğramamıştı; ancak İngiltere ve Fransa, Mondros Mütarekesi ile birlikte Sykes-Picot Antlaşması'nı uygulamaya başlamıştı. Güney bölgesinden Kilikya gibi belirsiz bir adla bahsediyorlardı. Böylelikle, istedikleri takdirde işgal bölgesini genişletmeyi amaçlamışlardı. İngilizler, mütareke maddeleriyle uyumsuz biçimde ilk işgal hareketini 3 Kasım 1918 tarihinde Musul'a gerçekleştirdiler. İngilizler bundan sonra 9 Kasım 1918 tarihinde İskenderun'u işgal ettiler. Bu tarihten sonra ise Antep ve Maraş vilayetlerine yöneldiler.⁷

Savaş sebebiyle Osmanlı Devleti'nin seferberlik ilan etmesi üzerine Türk Polisleri de seferberliğe katılarak cephelerde savaşa dâhil olmuştu. Polisler genel seferberlik halleri dışında askerlikten muafiyet uygulanmasına rağmen birçok polis askere gönüllü olarak başvurmuş ve cephede savaşa katılmıştı. Savaşa iştirak eden polisler Anadolu işgale uğramaya başlayınca tekrar buldukları yere gelerek Milli Mücadele'ye katılmışlardı.⁸

İngiliz İşgali Dönemi

Birinci Dünya Savaşı devam ederken İngiltere ile Fransa arasında yapılan gizli anlaşma olan Sykes-Picot Antlaşması, savaş sonrası iki devlet arasında anlaşmazlığa neden olmuştu. 16 Mayıs 1916 tarihinde kabul edilen anlaşmaya göre İngiltere, Filistin ile Musul dışında kalmak üzere Irak'ı, Fransa ise Suriye ile Güney Anadolu'yu alacaktı. İngilizler Musul'un petrol yataklarından vazgeçmek istemiyorlardı. Bu sebeple İngilizler, Musul ve Suriye'nin bir kısmını işgal etmişlerdi. Ayrıca, Antep, İskenderun, Maraş ve Urfa'yı da işgal etmişler ve Fransızların Musul'dan vazgeçmelerini sağlayınca kadar işgale devam etmişlerdi.⁹

15 Ocak 1919 tarihinde Antep İngilizler tarafından işgal edilmişti. Mondros Mütarekesi maddelerine aykırı olan bu işgal Antep'liler tarafından protesto edildi. İşgal kuvvetleri komutanı, 23 Ocak 1919 tarihinde, Antep Mutasarrıfı ve Antep'in ileri gelenlerine sözlü nota verdi.¹⁰ Aynı tarihte, İngiliz kuvvetleri hükümet konağını bastı ve şehrin ileri gelenleri ile bazı aileleri Halep ve Mısır hapisanelerine sürgün etti. Antep'te jandarmanın sayıca az olması ve ordunun terhis edilmesi sebepleriyle şehir savunması için halkın kendi imkânları tek çare olarak görülüyordu. İngiliz kuvvetleri şehrin muhtelif yerlerine makineli tüfek mevzileri kurmuşlar ve halkı bununla tehdit ediyorlardı. Bunun sonucunda, yerel halk ellerindeki silahları İngilizlere teslim etmek zorunda kalmıştı. Bu durum Antep halkını olası saldırılara karşı savunmasız

⁶Ergünöz Akçora, "Kilis'in Antep Müdafaasındaki Yeri", *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, C.11, S.31, Mart 1995, s.56-57.

⁷Ömer Fatih Başkan, Milli Mücadele Yıllarında İngiliz ve Fransızların İşgal Ettikleri Güney Bölgesinde Haberleşmeye Yönelik Sansür Uygulamaları. *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, C.36, S.101, Bahar 2020, s.3-4.

⁸ Ali Dikici, "Suriye'nin İşgalinden Sonra Antep'e Gelerek Direniş Mücadelesine İştirak Eden Polisler", *Uluslararası Gaziantep Tarihi Sempozyumu Milli Mücadele Döneminde Gaziantep*, Gaziantep, 2017, s.136.

⁹Ramazan Erhan Güllü, "Milli Mücadele'de Güney Cephesinde Kılıç Ali Bey'in Faaliyetleri", *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C.16, s.2, 2017, 490-491.

¹⁰Ali Nadi Ünler, *Gaziantep Savunması*, Kardeşler Matbaacılık, İstanbul, 1969, s.10-11.

bırakıyordu. Türk halkının silahlarını toplayan İngilizler, Ermenilerin silahlarını ise toplamamışlardı. Bu haksız işgal girişiminin geçici olduğunu düşünen halkın sabrı sayesinde İngilizlerin şehri Fransız kuvvetlerine teslim etmesine kadar silahlı bir çatışma olmamıştı.¹¹

Fransız İşgali Dönemi

İngiltere'nin Antep'i uzun süre işgal altında tutması Fransa'nın tepkisini çekmişti. 15 Eylül 1919 tarihinde Suriye İtilafnamesi imzalandı. Buna göre; Musul petrollerini İngilizler alacak, Fransa ise karşılığında Suriye, Adana, Antep, Maraş ve Urfa'yı kontrolüne alacaktı. 1919 senesi Ekim ayında İngilizler Antep'ten ve anlaşmada belirtilen bölgelerden çekildi. 26 Ekim 1919'da İngilizlerin çekilmeye başlaması ile birlikte Kolonel Sainte-Marie isimli Fransız komutan 2000 kişilik kuvveti ile Antep'e 27 Ekim tarihinde konuşlandı. 29 Ekim tarihinde ise iki Fransız süvari bölüğü daha şehre geldi. Bu iki Fransız bölüğü Ermeniler tarafından sevinç gösterileri ile karşılandı. Fransız kuvvetlerinin yanında Ermeni Alayının bir taburu da bulunuyordu. Bu durum Antep halkı üzerinde büyük bir üzüntüye neden olmuştu. Antep'li bir miting düzenleyerek işgali protesto ettiler.¹²

Fransız birliklerinin Antep'e gelmesinden sonra 30 Ekim 1919 tarihinde işgal kuvvetleri komutanları General Woyer ile Kolonel Sainte-Marie bir toplantı düzenlediler. Toplantı sonrası Antep halkına hitaben bir beyanname yayınlandı. Beyannamede, Antep'teki İngiliz kuvvetlerinin yerine Fransız kuvvetlerinin geçeceği, halkın huzur ve güvenle işlerine devam edebileceği, din ve milliyet farkına bakılmayacağı ve Osmanlı kurumlarının işlerine müdahale edilmeyeceği bildirilmişti. Beyanname aynı gün yayınlandı. Türk halkı bu beyannameye büyük tepki gösterdi.¹³

5 Kasım 1919 tarihinde, bir Fransız subay, Akyol Karakolu'nda dalgalanan Türk Bayrağını görevli Türk Polisine zorla indirmek istedi. Fransız kuvvetlerinin göndere çekili olan bayrağın indirilmesini istemelerine, karakolda görevli bulunan polis memuru Mehmet Hamdi Bey meslektaşları ile karşı çıktı. Mutasarrıfın emri üzerine bayrağı gönderden indirdiler. Mehmet Hamdi Bey, olayın ertesi günü Türk bayrağını göndere tekrar çekti. İşgal güçleri haberi alınca bir takım askerle karakola baskın düzenledi. Çıkan çatışmada Mehmet Hamdi Bey, mermisi tükenince, teslim olmamak adına karakolun en üst katından kendisini yere bırakarak şehit oldu.¹⁴ Antep halkı durumu haber alınca ayaklandı ve hükümetin yetkililerinin gerekeni yapmasını istedi. Akabinde, bayrağımız tekrar karakolda göndere çekildi. Fransızlar Türk bayrağının resmi kurumlara çekilemeyeceğini belirterek Türklere hakaret ediyorlardı.¹⁵ 10

¹¹Erkan Çatalbaş, *Kurtuluş Savaşı'nda Gayrinizamî Harp ve Güney Cephesi*, Yayınlanmamış Doktora Tezi. Yıldız Teknik Üniversitesi, 2020, İstanbul, s.252-253.

¹²Mehmet Çakar, *Antep savunması*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, 2014, Kahramanmaraş, s.18-19.

¹³Ünler, a.e., s.23.

¹⁴ Ali Dikici, "Milli Mücadele Döneminde İç Güvenlik ve Türk Polisi", *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, C.23, S.67-68-69, Ankara, 2007, s.346.

¹⁵ Lohanizade Mustafa Nurettin, *Gaziantep Savunması*, Kastaş A.Ş., İstanbul, 1989, s.22.

Kasım 1919 tarihinde ise Ermeni çeteleri ile Türk polisi arasında bir çatışma meydana geldi ve bazı polisler şehit edildi.¹⁶

20 Kasım 1919 tarihli Antep Mutasarrıf Vekili'nin Dâhiliye Nezareti'ne gönderdiği yazıda meydana gelen hadiseler ile alakalı şu bilgiler verilmektedir: *“Müdahaleye zemin hazırlayacak ve imkân verebilecek her türlü esbab-ı mümküni elden kaçırmamakta olduğum cihetle (yönüyle) gerek Ermeni sivil efradının gerekse Fransız ordusuna dâhil Ermeni askerlerin muamelatını ve ruş ve hareketlerini tekayyüd (kayıt) altında bulundurmaktayım. Bu askerlerin kusurunu kumandanlarına bildirerek tedibini (yola getirilmesini) talep ediyorum. Sivil olan Ermenileri hükümet eliyle ve kanunen terbiye eyliyorum. Hatta bundan dört beş gün evvel tiyatroya gelen üç sivil Ermeninın İslamlara ve alelhusus memurine karşı vukua gelen olay üzerine derhal polisler vasıtasıyla tutularak taht-ı nezarete alınmış ve evrakları adliyeye verilerek tevkif edilmişlerdir”*.¹⁷

23 Kasım tarihinde, Antep'te büyük bir miting düzenlenerek Antep halkının yüzde doksanının Türk ve Müslüman olduğu ve Suriye ile ilişkisi bulunmayan Antep'in işgaline müsaade edilmeyeceği ilan edildi.¹⁸

Sivas Kongresi'nde milli mücadelenin teşkilatlanması ve işgale uğrayan yerlerin kurtarılması için çeşitli kararlar alınmıştı. Kongrede, İngiliz ve Fransızların Suriye, Halep ve Diyarbakır'daki Ermenilerin güneydoğu bölgesine göç etmelerini sağlayarak burada bulunan Müslümanların göç etmesine zemin hazırlayıp Ermeni nüfusunu artırmaya çalıştıkları anlaşılmıştı. Bunun üzerine Güneydoğu Anadolu bölgesinin kurtarılması adına Antep ve Maraş bölgelerine kongre tarafından şu direktif verilmiştir:

- Göç yasaktır.
- Arazi ve Emlak ancak Türklere satılacaktır, yabancılarla Hıristiyanların arazi sahibi olmasına meydan verilmeyecektir.
- Milli amaçlar uğruna, herkes mal ve beden açısından görevli tutulacaktır.
- Polis ve jandarmada Türklerin kullanılması sağlanacaktır.

Bu direktiften de anlaşılacağı üzere işgal altında bulunan yerlerde polis teşkilatının Türklerden oluşmasına özen gösterilmiş ve buna ayrıca önem verilmiştir. Düşman işgalinden kurtarılan yerlerde de polis teşkilatı yeniden düzenlenmiştir.¹⁹

Sivas Kongresinde alınan polis teşkilatı mensuplarının Türklerden oluşması kararı öncesinde Ermenilerin yoğunlukla yaşadığı bölgelerde Ermeni ve Ermenice bilen polis memurlarının çalıştığı görülmekteydi. Görüldüğü gibi devlet, vatandaşının güvenliğini eşit şekilde sağlamaya çalışmaktaydı; ancak Ermeni nüfusun karıştığı olaylar sebebiyle ordu,

¹⁶Dikici, a.e., s.346.

¹⁷Güner, a.e., s.54.

¹⁸Lohanizade Mustafa Nurettin, *Gaziantep Savunması*, Kastaş A.Ş., İstanbul, 1989, s.22.

¹⁹A. Nihat Dünder, “Osmanlı yönetiminde 78, cumhuriyet döneminde 70 yılı geride bırakan bir teşkilat... Polis Teşkilatı”, *Türk İdare Dergisi*, C.65, S.401, Ankara, 1993. s.233-234.

jandarma ve polis gibi kurumlarda görev yapan Ermenilerin görevlerine son verilmesi kararlaştırılmıştı.²⁰ Alınan bu kararlar birlikte polis ve jandarma güçlerinin geneli Antep'ten Türklerden oluşuyordu. Bu kahraman Türk polisleri, şehir dışında bulunan Türk ulusal kuvvetlerine silah ve cephaneleri büyük bir gizlilik içerisinde taşımaktaydı.²¹ Fransızlar polis ve jandarmanın tutumlarından rahatsız olduğu için 30 Kasım 1919 tarihinde Türk polis ve jandarmanın kendi yönetimlerine bağlanması konusunda Mutasarrıflıktan istekte bulunmuştu. Halk, bu durumu kesinlikle kabul etmeyeceğini ve buna itaat etmeyeceğini net bir biçimde bildirdi. Konu, Diyarbakır'da bulunan 13. Kolordu Komutanlığına yansırken kolordu komutanı Cevdet Bey, Fransız komutanlığına durumu protesto eden bir yazı göndermişti.²²

Fransızlar, 21 Ocak 1920 tarihinde akşamüzeri İnönü Caddesi üzerinde bulunan askeri fırın önünden on iki yaşlarındaki oğlu ile birlikte yürüyen bir Türk kadınının tecavüz amacı ile peçesini açmaya çalıştılar. Kadının oğlu Mehmet Kamil, annesini korumak için Fransızlara taş atarak müdahale etti; ancak süngülenerek şehit edildi. Kadının yakarışını duyup gelen Türkler, Fransızlara karşı hücum etti; ancak Fransızlar, askeri fırına saklanarak kurtulmayı başardı. Olay şehirde hızlıca yayıldı. Halk kızgındı, tüm dükkânlar kapatıldı ve Şehit Kamil'e büyük bir cenaze töreni yapıldı. Halk dükkânlarını günlerce kapalı tuttu; gençler artık Fransızlara karşı hücum edilmesini sabırsızlıkla beklemekteydi.²³

12 Ocak 1920 tarihinde bir grup Fransız askeri Antep'e yakın olan Sakçagözü'ne gitmek için harekete geçti. Geceyi Araptar Köyü'nde geçiren bu kuvvet, köy halkını kendi evlerinden zorla çıkardı ve köylülerin eşyalarını yağmaladı. Köyün kadınlarına sarkıntılık yaptılar. Bunun üzerine köylüler ikametlerini terk ederek dağlara yerleştiler. Civardaki köylere Fransızların bu eylemleri haber verildi. 13 Ocak'ta Araptar Köyü'nden Maraş istikametine hareket eden Fransızları Çatalmazı mevkiinde Boynoğlu Memik Ağa ile Karayılan'ın kuvvetleri karşıladı. 3 farklı mevkidenden gerçekleştirilen baskınlar ile Fransız güçleri dağılmaya başladı. Ulusal kuvvetlerin bir kısmı Fransızların ulaştırma kuvvetine baskın düzenleyerek dağıttı. Bu baskınlarla Fransızlar bölgede ağır kayba uğradılar. Fransızların isteği üzerine olay yerine gönderilen Türk-Fransız heyeti bir inceleme yaptı ve yapılan inceleme sonucunda olaylara Fransızların sebep olduğu belirlendi.²⁴

Fransız kuvvetlerine Antep-Maraş yolu üzerinde en etkili baskını 20 Ocak 1920 tarihinde Karayılan çetesi yaptı. Antep'ten Maraş istikametine doğru bir sevkiyat yapılacağı duyumunu alan Karayılan, sevkiyatı gerçekleştiren Fransızları Karabıyıklı mevkiinde karşılama kararı aldı. Karayılan'ın 80 kişiden oluşan çetesi Fransızları bu mevkide bozguna uğrattı.²⁵ Diğer taraftan, Fransız güçlerinin Antep'e girişini önlemek için Kilis yolu üzerinde görevlendirilen Şahin Bey, kısa süre içerisinde gönüllü 100 kişiden oluşan bir kuvvet oluşturdu.

²⁰ Orhan, Arslan, a.e., s.919.

²¹ Durmuş Yalçın, "Milli Mücadele'de İdareciler, Günümüzün ve Geleceğin İdareciliği", Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi, C.7, S.21, Ankara, 1991, s.463.

²² Nurettin, a.e., s.27.

²³ Ünler, a.e., s.27-28.

²⁴ İsmail Kurt, *Güney Cephesinde Antep İşgali (1919-1921)*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, 2014, Ankara, s.37-38.

²⁵ Reşit Yaşar Büyükoğlu, "Milli Mücadele Döneminde Antep Savunmasında Karayılan", Milli Mücadele'de Güney Bölgesi Sempozyumu, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara, 2015, s. 269-270.

Bu kuvveti ile Antep'in ve Kilis'in boşaltılmasına ilişkin Fransızlara notalar verdi. 3 Şubat 1920'de Antep istikametine yola çıkan Fransız birliğini Kilis civarında karşılayarak geri çekilmeye mecbur bıraktı. Bu sırada, Antep-Kilis telgraf hattı kesildi. Fransızlar ikinci kez hazırlanıp Antep üzerine yola çıktılar. Şahin Bey bu kuvveti de bozguna uğratarak Kilis'e kadar geri çekilmeye mecbur etti. 25 Mart 1920 tarihinde Andrea komutasındaki Fransız kuvvetleri 8000 piyade, 200 süvari, on altı makineli tüfek, bir top batarya ve birçok otomatik tüfek ile teçhiz edilmiş olarak yola çıktı. Şahin Bey, Kızılburun mevkiinde düşmanı karşıladı ve dört gün boyunca amansızca savaştı. Düşman ağır kayıplar verdi. Şahin Bey dördüncü günün öğle vakti son kurşunu kalıncaya kadar savaştı; ancak Ulu Masere Köprüsü'nde mahiyetindeki on sekiz kişi ile birlikte şehit düştü.²⁶

Antep Savunması

Şahin Bey'in şehit edilmesinin akabinde Antep-Kilis yolu üzerinde Fransız kuvvetlerine bir süre Mahmut Söylemez Bey komutasında baskınlar yapıldı. Daha sonra, Mustafa Kemal Paşa, Antep ve Maraş Kuva-i Milliye Komutanı olarak Antep harekâtına Kılıç Ali Bey'i atadı. Kılıç Ali Bey göreve başladığında Antep halkını milli mücadeleye teşvik eden bir beyanname yayınlayıp milli mücadeleye karşıtlık yapabilecek kimseleri ikna ederek daha sonradan ortaya çıkabilecek olan tehlikenin önüne geçti. Bu hazırlıklar tamamlandıktan sonra 1 Nisan 1920 tarihinde Antep şehir içi savunması resmen başladı.²⁷

1 Nisan 1920 tarihinden itibaren, Antep'te Türkler ile Fransız ve Ermeniler arasında çetin bir harp başlamış oldu. Fransız kuvvetleri Antep'i yoğun bir top ateşine tuttular. Türk ulusal kuvvetleri ise hafif silahlar ile teçhiz edildi. Bu da silah gücü açısından orantısızlık anlamına geliyordu. Kılıç Ali Bey, Ermenileri Fransız tarafından ayırmaya çalışmışsa da aksine Ermeniler Fransızlara kendilerinden ayrılmayacaklarını belirttiler. Çatışmaların başlaması ile birlikte Ermenilerin yoğun olarak oturdukları mahallelerdeki Türkler ev ve eşyalarını bırakarak Türk mahallesine yerleşmek zorunda kaldılar. Fransızlar, 18 Nisan'da Mutasarrıf'a bir mektup ileterek çatışmalardan vazgeçmelerini ve Fransız yönetimine tabi olunmasını istediler. Aksi takdirde, şehrin bombardımana tutulacağı tehdidinde bulundular. 19 Nisan'da Türk ulusal kuvvetleri, Fransızların şehir ablukasına rağmen şehrin içerisine 200 kişilik takviye gücü almayı başardı. Türk ulusal kuvvetleri böylece biraz daha kuvvetlenmiş oldu. 26 Nisan'da Türk ulusal kuvvetleri ile Fransız ve Ermeniler arasında Birinci Mağarabaşı Savaşı adı verilen çarpışma yaşandı. Türk ulusal kuvvetlerinin bu mücadele sonunda büyük bir başarı elde etmesiyle şehir dışı ile bağlantı tekrar kurulmuş oldu. Fransız ve Ermenilere karşı şehir içinde yapılan ilk taarruzun başarı ile sonuçlanması, şehrin dışında bulunan Kılıç Ali Bey'e bir rapor ile iletildi.²⁸

Fransızların şehri kuşatmasına rağmen Kılıç Ali komutasındaki kuvvetler tam da bu günlerde şehre girmeyi başardı. Bu ise Türk halkının inancını daha da kuvvetlendirdi. 29 Nisan 1920 tarihinde, Kafkas Alayı'nın top atışları ile Mardintepe, Kurbanbaba ve Kolej civarları ateş altına alındı. 30 Nisan'da Fransız birlikleri geri çekilmek zorunda kaldı. 1 Mayıs ve 2 Mayıs'ta

²⁶Nurettin, a.e., s.38-40.

²⁷Çatalbaş, a.e., s.270.

²⁸Güner, a.e., s.57-58.

yakın çarpışmalar başladı. 3 Mayıs tarihinde ise, yoğun bir taarruzdan sonra Teketepe adı verilen mevki Türk kuvvetlerinin eline geçti. Aynı gün, Fransız kuvvetlerine kesin bir uyarı verilerek şehri terk etmeleri bildirildi. Yine de çarpışmalar devam ediyordu. 8 Mayıs 1920 tarihinde Fransız kuvvetleri Kilis'e geri çekilmeye mecbur kaldı. Kilis'e çekilirken iki top bırakmışlardı ve iki bin kişilik Fransız kuvveti de esir alınmış durumda idi.²⁹

Aynı tarihlerde, Mustafa Kemal Paşa Antep Milletvekili olarak seçilen Kılıç Ali Bey'i Ankara'ya çağırdı. Kılıç Ali Bey'in Ankara'ya da görevlendirilmesi halk arasında endişe doğurdu. Bunun üzerine, Antep Heyet-i Merkeziyesi, Mustafa Kemal Paşa'dan Antep savunması bitene kadar Kılıç Ali Bey'in Antep'te kalması talebinde bulundu. Bu istek kabul görmedi; çünkü Anadolu'da başlayan Yozgat isyanının bastırılması için Kılıç Ali Bey görevlendirildi. Kılıç Ali Bey Ankara'ya gitmeden yerine Arslan Bey'i bıraktı. Daha sonra, Kuva-i Milliye Komutanlığını, Alay Komutanı Hamdi Bey devraldı. Hamdi Bey'den sonra ise görevi Binbaşı Recep aldı.³⁰

2 Haziran 1920 tarihinde Mustafa Kemal Paşa'nın emri üzerine Şefik Özdemir Bey Antep'e gelerek 8 Ağustos 1920 tarihinde ulusal kuvvetlerin komutanlığını devraldı. 21 Ağustos tarihinden itibaren Fransızlar Antep üzerine tekrar taarruza başladı. Fransızlar tarafından yoğun bombardıman altında tutulan Antep'e Malatya Mebusu (Milletvekili) Hacı Bedir Ağa 300 kişiden oluşan kuvveti ile geldi. Antep halkı bu kuvvetin gelmesi ile birlikte tekrar direnmeye başladı. Fransızlar şehri yoğun bir şekilde bombalamaya devam edince halkın büyük bir kısmı Malatya, Maraş, Urfa ve Elazığ taraflarına göç etti. Ağustos ve eylül aylarında bu bombardımanlar aralıksız devam etti. Fransızların Antep'i kuşatma istekleri ekim ayında da devam ediyordu. Antep Merkez Kurulunun, 17 Aralık 1920 tarihinde II. Kolordu Komutanlığına gönderdiği mektupta, "Ya istiklal Ya ölüm!" parolası ile savunmanın devam ettiğinden; ancak şehirdeki erzak kıtlığı sebebi ile açlık baş gösterdiğinden ve yalnızca 7 günlük yiyeceklerinin kaldığından bahsedilmekteydi. Antep halkının şehir dışı ile bağlantısını kesen Fransızlar, Türkleri aç ve cephanesiz bırakarak 8 Şubat 1921 tarihinde Antep'i kontrollerine aldılar. Türkler ile Fransızlar arasında Antep şehrinin teslim edilmesine dair 11 maddeden oluşan bir anlaşma yapıldı. Anteplilerin şehir savunmasındaki üstün gayretlerinden dolayı 6 Şubat 1921 tarihinde BMM'de oybirliği ile çıkan bir karar ile Antep'e "Gazi" unvanı takdim edildi. Bu gelişme, 8 Şubat 1921 tarihinde Resmi Gazete'de yayımlandı ve yürürlüğe girdi. Sakarya Zaferinin akabinde 20 Ekim 1921'de yapılan Ankara Antlaşması ile Fransızlar, Antakya tarafları dışında kalan bölgelerden ayrıldılar. 25 Aralık 1921 tarihinde ise Antep'ten tamamen çekildiler. 11 ay boyunca devam eden Antep savunmasında şehre 70.000 adet mermi atıldığı ve 6.317 vatan evladının şehit olduğu bilinmektedir.³¹

Antep'in İşgali Sırasında Antep Polisinin Genel Durumu

21 Şubat 1919 tarihli Dâhiliye Nezaretinin bir belgesinde Antep'e bir komiser, dört muavin ve 21 polis memuru görevlendirildiği görülmektedir; ancak bu görevlendirmeye

²⁹Akçora, a.e., s.77-78.

³⁰Çatalbaş, a.e., s.284.

³¹Arzu Dereköylü, *Antep Harbinde Kadın ve Çocukların Rolü*. Uluslararası Gaziantep Tarihi Sempozyumu Milli Mücadele Döneminde Gaziantep, Gaziantep, 2017, s.186-187.

rağmen yeterli kadronun sağlanamaması nedeniyle Van Polis Teşkilatı'ndan 10 polis memurunun daha geçici olarak Antep'te görevlendirilmesi istendiği bilinmektedir. Dâhiliye Nezaretinden Antep Mutasarrıflığına gönderilen belgede, Antep polis kadrosunun 1 serkomiser, 4 komiser muavini ve 31 polis memurundan oluştuğu belirtilmektedir. Polis mevcudu sayısındaki artışın sebebinin ise Mondros Mütarekesi gereği Türk Ordusunun terhis edilmesinin gündemde olmasıyla ordu yerine polis teşkilatının kuvvetlendirilmeye çalışılmasından kaynaklandığı iddia edilebilir.³²

Karakol sayısına baktığımızda ise Antep'te 7 adet karakol bulunduğunu görmekteyiz. Antep genelindeki mahallelerin güvenliğini sağlayan bu karakollar Tablo 1'de gösterilmiştir.³³

Tablo 1. 22 Ocak 1919 tarihli belgeye göre Antep'te bulunan karakollar

	Karakol Adı	Bağlı Mahalleler	Müslüman Nüfus	Gayrimüslim Nüfus	Toplam Nüfus
1	MERKEZ KARAKOLU	29	11.324	899	12.223
2	SUBURCU KARAKOLU	33	14.731	2.262	17.357
3	AKYOL KARAKOLU	8	1.849	4.689	6.538
4	KOZANLI KARAKOLU	9	4.005	11.485	15.490
5	HAMİDİYE KARAKOLU				
Mahalleleri olmayıp yollara ve mesirelere nezaret eder					
6	ŞEHREKÜSTÜ KARAKOLU				
İnşaatının ikmaliyle merkez karakolu mahallelerinin çokluğundan dolayı bu karakola bağlanması gereklidir.					
7	KÜRTTEPE KARAKOLU				
Yeniden ihdası lazım gelen Suburcu Karakolu Mahallelerin çokluğundan dolayı nisfi iş bu karakola rabtı lazım gelir					
	Müslüman	31.909	%63,5		
	Hristiyan	19.699	%35,5		
	Musevi	742	%1		
	Toplam Nüfus	52.350			
	Toplam Mahalle	79			

Kaynak: Orhan, Arslan, a.e., s.919.

Gaziantep'te Kuva-i Milliyeci Polisler

Antep işgali süresince görevli bulunan Türk polislerinin Antep direnişine katıldıkları ve büyük katkılar yaptıkları bilinmektedir. Bazı polislerin isimleri ve yaptıkları mücadeleler şu şekildedir;

³² Orhan, Arslan, a.e., s.919.

³³ Orhan, Arslan, a.e., s.919.

Ali Arslan Tuğgözata (Toğuz)

Milli Mücadelenin başlaması ile Trablusşam'da Serkomiser (Başkomiser) olarak görevli iken Maraş'a döndü. Maraş Ulusal Kuvvetlerinin komutanlığını üstlendi. 21 Ocak 1920 tarihinde Fransızların Maraş'a saldırı yapacağını 1 saat önceden haber alan Arslan Bey, Fransızlara karşı 22 gün boyunca mücadele etmişti. Bu sırada Antep'te devam eden direnişe de emrinde bulunan kuvvetleri göndererek destek verdi. Arslan Bey, Milli Mücadelede gösterdiği üstün gayretleri sebebi ile "Kırmızı Şeritli İstiklal Madalyası" ile ödüllendirildi.³⁴

Halil İbrahim Bey

İngilizlerin saldırısı ve sonrasında Antep'in işgali sırasında genel güvenliğin sağlanması, askerlerin ve halkın ihtiyaçlarının giderilmesi konusunda çalışmalar yaptı. Fransızların 12 Ekim 1920'de Antep'e saldırısında kahramanca savunmaya katılması dolayısı ile "Kırmızı Şeritli İstiklal Madalyası" ile ödüllendirildi.³⁵

Abdullah Efendi

Antep'in Fransızlar tarafından işgali sonrasında hükümet yetkilileri ile birlikte Halfeti ilçesine gitti. Burada yürütülen Milli Mücadele çalışmalarına aktif olarak katıldı. Milli Mücadele adına yapmış olduğu büyük fedakârlıklardan dolayı "Kırmızı Şeritli İstiklal Madalyası" ile ödüllendirildi.³⁶

Yahyazade Cafer Tayyar Efendi

Halep Vilayeti 26 Ekim 1918 tarihinde işgal edilince Cafer Tayyar Efendi Polis Memuru olarak görev yaptığı Halep'ten, birlikte görev yaptığı Komiser Yardımcısı Halil, Polis Memuru Şakir ve Ahmet Tefvik ile birlikte Antep'e geldi ve görevine burada devam etti. Antep'in işgali ile birlikte Halfeti ilçesine geçerek Antep'in direniş çalışmalarına katıldı. Milli Mücadele sırasındaki üstün çalışmalarından dolayı "Kırmızı Şeritli İstiklal Madalyası" aldı.³⁷

Antep Savunmasında Görev Alan Diğer Polisler

Antep savunması sırasında görev yapan ve direnişe katkı sağlayan diğer polisleri de burada belirtmek gerekir. Fransız kuvvetleri 16 Nisan 1920 günü şehri ağır bombardıman altına almışlardı. Suburcu cephesinde 80 kişilik Maho Paşa kuvveti ile 40 kişilik Beylerbeyi muhtarı Ali Ağa'nın kuvvetleri gece vakti dışarıya kaçtılar. Cephede 5 köylüye ek olarak Elbistanlı polis Hacı Efendi, Obüs Abdurrahman Efendi, Maydonozzade Tefvik Efendi ve birkaç kişi daha bulunuyordu. İsmi sayılı kişiler sabaha kadar nöbet tutmuşlardı. Elbistanlı Polis Hacı Efendi de sabaha kadar nöbet tutmuş ve üzerine düşen görevleri kusursuz bir şekilde yerine getirmişti.³⁸

³⁴Ali Dikici, "İstiklal Madalyalı Polisler ve Yüzellilik Polisler" Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi, C.25, S.75, Ankara, 2009, s.535-536.

³⁵Dikici, a.e., s.541.

³⁶Dikici, a.e., s.548.

³⁷Dikici, a.e., s.548-549.

³⁸Nurettin, a.e., s.52.

Antep savunmasının son günlerine kadar polisler halkla birlikte hareket ediyordu. 6/7 Şubat 1921 gecesinde halk ve askerler arasından şehir dışına çıkmak üzere Fransızlarca bilinen kişilerin düşmanın en zayıf mevkiinden çıkması kararlaştırıldı. 7/8 Şubat gecesine Hükümet yetkilileri, polis memurları, Heyet-i Merkeziye üyeleri, jandarmalar ile sivil halkın bir bölümü yola çıkmak üzere hazırlandı. Gece yarısından sonra, Özdemir Bey ile Hükümet erkânından 200 kişilik kabile şehir dışına çıktılar. Daha sonra polis, jandarma ve halktan oluşan 200 kişiyi geçen kabile şehrin batı istikametinden çıkış yaptı. Bu kabileden sonra da şehrin diğer tarafından 200 kişilik bir başka grup çıktı.³⁹

Görüldüğü üzere Türk Polisleri Antep savunmasında önemli görevler yürütmüşler ve savunmanın başarıya ulaşması amacıyla büyük çaba göstermişlerdir. Özellikle Cemal Bey'in Mutasarrıflığı sırasında toprağa gömülen birçok silah polis ve jandarma marifetiyle gizlice şehir dışındaki ulusal kuvvetlere verilmişti. Polis teşkilatının idaresinin Türklerde bulunması da bu çalışmaların başarı ile sonuçlanmasını sağlamıştır.⁴⁰

Tablo 1: Gaziantep Emniyeti'nde Görevli, İstiklâl Madalyası Alan Polisler

	Adı/Künyesi	Rütbesi/Görevi
1	Halit Efendi	Ayıntap Serkomiser Vekili
2	Mustafa Efendi	Ayıntap Komiser Muavini
3	Mustafa Sami Efendi	Ayıntap Polis Komiser Muavini
4	Mehmet Şakir Efendi	Gaziantep Polis Memuru
5	Cafer Tayyar Efendi	Gaziantep Polis Memuru
6	Mehmet Tahir Efendi	Gaziantep Polis Memuru
7	Abdullah Efendi	Gaziantep Polis Memuru
8	Asım Efendi	Gaziantep Polis Memuru
9	Bekir Sıtkı Efendi	Gaziantep Polis Memuru
10	Mehmet Fehmi Efendi	Gaziantep Polis Taharri Memuru
11	İbrahim Ethem Efendi	Gaziantep Polis Memuru
12	Şevket Efendi	Gaziantep Polis Memuru
13	Celal Efendi	Gaziantep Komiser Muavini
14	Musa Kazım Efendi	Gaziantep Polis Memuru
15	Mustafa Saffet	Gaziantep Komiser Muavini
16	Mehmet Şevki Efendi	Gaziantep Polis Memuru
17	Mehmet Rıfat Efendi	Gaziantep Kozanlı Mevkii Komiser Muavini
18	Ahmet Tevfik Efendi	Gaziantep Komiser Muavini

Kaynak: (Dikici, 2009, s. 571.)

Sonuç

Antep savunması, İngiliz ve Fransız işgalleri sırasında Antep halkının göstermiş olduğu olağanüstü fedakârlıklar sebebi ile Türk ve dünya tarihinin en önemli olaylarından biridir; zira Antep'in işgali sırasında iki düzenli ordudan oluşan alışılmadık savaş düzeni bulunmamaktaydı. Bir yanda önce İngiliz daha sonra Fransız düzenli ordusu diğer yanda ise savaş koşullarının getirdiği yokluk içerisinde bulunan Antep halkı bulunmaktaydı. Savaşın

³⁹Nurettin, a.e., s.27.

⁴⁰Yalçın, a.e., s.463.

---

sonuçları açısından bakıldığında ise Antep halkının işgal güçlerine karşı vermiş olduğu üstün mücadeleyi ve elde ettiği kazanımları görmekteyiz. Her ne kadar Fransız kuvvetlerinin savunmanın son günlerine yakın şehri kuşatıp halkı açlık içerisinde bırakması ve şehri bombardıman altına alması sonucu Antep teslim alınmış olsa da, Antep halkı onuru zedelemeyecek şekilde anlaşma yaparak şartları kabul etmişti; ancak bu süreç içerisinde Fransız kuvvetleri deyim yerinde ise Antep'te nefes dahi alamamışlardı. Bu süreç içerisinde Antep halkı ile birlikte hareket eden polisler bir yandan aslı görevleri olan asayiş sağlamaya çalışmışlar diğer yandan Antep savunmasına katılarak direniş kuvvetlendirmişlerdir. Halktan farklı olarak polislerin Antep savunmasının içerisinde yer almaları polislere ayrı bir sorumluluk yüklemekteydi; zira polis teşkilatı mensupları, silahlı bir unsur teşkil etmeleri ve haber alma konusundaki tecrübeleri ile direnişe önemli bir destek vermekteydiler. Ayrıca, işgal kuvvetlerinin hareketlerini takip etme konusunda da devlet görevlisi olmaları sebebiyle daha avantajlı durumdaydılar. Ayrıca Suriye'nin işgal edilmesinden sonra Antep'e gelen polisler de Antep direnişine tüm mevcudiyetleri ile katılmışlar ve büyük katkılar yapmışlardır. Antep savunması sırasında askerlik yapan ancak daha sonradan polis olan polisler de aynı şekilde direnişe katılmış ve başarılı çalışmalar yürütmüşlerdir. Bunlardan bir kısmı ise İstiklâl Madalyası almışlardır.

Kaynakça

Akçora, Ergünöz, “Kilis’in Antep Müdafaasındaki Yeri”, *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, C.11, S.31, Ankara, 1995, s.55-87.

Başkan, Ömer Fatih,“Milli Mücadele Yıllarında İngiliz ve Fransızların İşgal Ettikleri Güney Bölgesinde Haberleşmeye Yönelik Sansür Uygulamaları”, *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, C.36, S.101, Ankara, 2020, s.1-28.

Büyükoğlu, Reşit Yaşar,“Milli mücadele döneminde Antep savunmasında Karayılan”, *Milli Mücadele’de Güney Bölgesi Sempozyumu Bildirileri*, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara, 2015, s.267-283.

Çakar, Mehmet,“Antep Savunması”,Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Ana Bilim Dalı, Kahramanmaraş, 2014.

Çatalbaş, Erkan,“Kurtuluş Savaşı’nda Gayrinizamî Harp ve Güney Cephesi”, Doktora Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Ana Bilim Dalı, İstanbul, 2020.

Dereköylü, Arzu,“Antep Harbinde Kadın ve Çocukların Rolü”, *Uluslararası Gaziantep Tarihi Sempozyumu*, Gaziantep, 2017, s.182-195.

Dikici, Ali,“Milli Mücadele Döneminde İç Güvenlik ve Türk Polisi”. *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, C.23, S.67-68-69, Ankara, 2007, s.339-382.

Dikici, Ali,“İstiklal Madalyalı Polisler ve Yüzellilik Polisler”, *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, C.25, S.75, Ankara, 2009, s.523-573.

Dikici, Ali,“Suriye’nin İşgalinden Sonra Antep’e Gelerek Direniş Mücadelesine İştirak Eden Polisler”, *Uluslararası Gaziantep Tarihi Sempozyumu*, Gaziantep, 2017, s.135-174.

Dündar, A.Nihat,“Osmanlı yönetiminde 78, cumhuriyet döneminde 70 yılı geride bırakan bir teşkilat... “Polis Teşkilatı” ”, *Türk İdare Dergisi*, C.65, S.401, Ankara, 1993, 213-309.

Güner, Zekai,“Antep savunması ve Şefik Özdemir Bey’in faaliyetleri”, *ZKÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, C.3, S.6, Zonguldak, 2007, s.49-65.

Güllü, Ramazan Erhan,“Milli Mücadele’de Güney Cephesinde Kılıç Ali Bey’in Faaliyetleri”, *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C.16, S.2, Gaziantep, 2017, s.490-507.

Karayünlü, Gökhan, Cumhuriyet Dönemi Türk Polis Teşkilatı, *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Batman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Batman, 2012.

Kurt, İsmail, “Güney cephesinde Antep İşgali”, *Yüksek Lisans Tezi*, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2014.

Nurettin, Lohanizade Mustafa, *Gaziantep Savunması*, Kastaş A.Ş Yayınları, İstanbul, 1989.

Orhan, Muzaffer, Arslan, Mustafa, “1889-1920 Arası Antep Polis Teşkilatının Genel Durumu”, *Uluslararası Gaziantep Tarihi Sempozyumu Milli Mücadele Döneminde Gaziantep, Gaziantep*, 2017, s.908-932.

Ünler, Ali Nadi, *Gaziantep Savunması*, Kardeşler Matbaacılık, İstanbul, 1969.

Yalçın, Durmuş, “Milli Mücadele’de İdareciler, Günümüzün ve Geleceğin İdareciliği”, *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, C.7, S.21, Ankara, 1991, s.407-477.
